

TREF MAGAZINE

Nummer 13 Jaargang 2

mensen van om de hoek

WILMIKE

‘Mijn zuster woont met man in kind in Roemenië en haar droom is ook mijn droom: met onze stichting Timulazu iets kunnen betekenen voor de jonge Roemeense volwassenen die in instellingen zijn opgegroeid. Zij kunnen onze hulp zo heel goed gebruiken.’

TREF

MAGAZINE

TREF MAGAZINE *over mensen van om de hoek*

Niemand wordt met een gebruiksaanwijzing van zichzelf, van de wereld of van het leven geboren en iedereen maakt er op z'n eigen manier toch iets unieks van. In het maandblad TREF tref je de persoonlijke verhalen van mensen van om de hoek. Zij vertellen wat hen beweegt en motiveert, en wat hun dromen en teleurstellingen zijn. Alles kan in TREF. Het tijdschrift biedt inzicht in de beweegredenen van onze buren en wil hierdoor het wederzijds begrip in de samenleving versterken.

TREF is fijn, maar nog klein. Wil je ons meehelpen groter te worden en een steentje bijdragen aan een begripvolle samenleving? Adverteer, sponsor, schrijf mee, deel uit, of draag bij. Samen maken we een verschil!

TREF Redactie:

Aureliavinder 58
8016HC Zwolle
tel. 038-4653244
info@TREFmagazine.nl
www.TREFmagazine.nl

Aan TREF 13 werkten mee:

Mathilde van Hulzen, Janoh de Groot,
Janneke Pelle, Marjolein Horstman,
Bert Schoonhoven, Jenny Kamps,
Frans de Jong en anderen.

Informatie, Inspiratie, Acquisitie

Janoh de Groot 0626-534403
janoh@TREFmagazine.nl

TREF is gratis. Kijk voor de TREFpunten op TREFmagazine.nl. Een abonnement is mogelijk, je betaalt alleen de verzend- en administratiekosten: € 35,00 per jaar. Maak het betreffende bedrag over op bankrekeningnr. 656 003 413 t.n.v. Marijke Mosterman Journalistieke Producties onder vermelding van naam en adres, en je ontvangt TREF per omgaande.

TREF is een uitgave van Marijke Mosterman Journalistieke Producties en verschijnt 11 keer per jaar.

Niets uit deze uitgave mag op enigerlei wijze worden gereproduceerd of vermenigvuldigd zonder voorafgaande, schriftelijke toestemming van de uitgever. De uitgever kan niet aansprakelijk worden gesteld voor persoonlijke of materiële schade, veroorzaakt door onjuiste informatie in de redactionele kolommen. Uitspraken van columnisten of geïnterviewden in TREF hoeven niet overeen te komen met de mening van de redactie.

TREF uit? Gooi 'm niet weg. Spaar 'm, bewaar 'm of geef 'm door!

Zeuren & Zanik *bekijken het grotere geheel*

Als er nooit klimaatveranderingen waren geweest, had de evolutie niet plaatsgevonden en dan hadden mensen als wij nooit bestaan.

Ik denk niet dat de wereld daar erg rouwig om was geweest.

zeurenzanik.nl

IN TREF 13:

JELLE

ANDRE

JOELLA

WILMA

ARTHUR

Amsterdam Outsider Art	8
Door het oog van TREF	15
Janneke's belevenissen	18
De Terechte Kronkel	19
Margriet	23
Jenny's bespiegelingen	26
Mathilde's Recept	27
Puntenslijper	28

Ik heb nog steeds *HOOP* voor de *POLDER*

Janoh de Groot

Jelle de Jong is een hoeder van de polder Arkemheen. Vrijwel dagelijks is hij er te vinden. Als kleine jongen liep hij al in de wei in Friesland, waar hij toen woonde. Toen hij vijftien was mocht hij lid worden van de weidevogelbescherming, hoewel de leeftijdsgrens bij zestien lag. Hij was van grote waarde. Hij was er goed in. Zijn leven lang loopt hij in het voorjaar in de wei. Nu is zijn gebied de Arkemheerpolder bij Nijkerk.

Als kleine jongen ging Jelle altijd met zijn opa en ooms mee. 'Die moesten dan melken en ik ging graag mee. In het voorjaar bij mooi weer lag ik op mijn rug tegen een polderdijkje aan te luisteren naar het gezang van al die vogels, grutto's, tureluurs en veldleeuweriken, alles hing in de lucht te zingen en te doen, daar genoot ik van.' Nu, al die jaren later, ligt het lot van weidevogels hem nog steeds na aan het hart.

Eerste gruttonest

Terwijl zijn opa en ooms aan het melken waren liep Jelle een stuk de wei in. Zo jong als hij was vond hij zijn eerste gruttonest. 'Die eieren wilde ik heel graag hebben, maar ik wist niet of opa dat wel goed vond. Ik nam die eieren mee en vlakbij waar ze zaten te melken heb ik toen in een pol een soort nestje gemaakt en daar heb ik die vier eieren in gelegd. Toen ze klaar waren met melken zei ik tegen opa: "moet je eens kijken wat ik gevonden heb." En opa zei meteen: "die eieren lagen hier niet!" Ik schrok me wild en dacht hoe is het mogelijk dat hij dat ziet. Hij zei: "dit is niet het echte nestje, je moet gauw die eieren terugbrengen naar het echte nest want die vogel zoekt zich kapot en vindt het nooit meer terug zo." Ik kon dat nest natuurlijk nooit meer terugvinden, ik wist het alleen ongeveer. Ik mocht het nooit weer doen van mijn opa. Ik was een jaar of zes zeven denk ik. Dan vind je zo'n nestje, ik vond het zo spannend en zo geweldig. Toen ik een jaar of twaalf was gingen we naar Engeland met vakantie, we mochten iets kopen als herinnering. Ik kocht zo'n klikklak fotocameraatje. En daarmee fotografeerde ik alleen maar nesten, gruttonesten, kievitsnesten, tureluurnesten, watersnipnesten, meerkoetennesten... altijd met die camera boven die nesten. Dat sprak me zo aan. Hahaha.'

Weidevogelman

In 1983 kwam Jelle uit Maarssenbroek naar Nijkerk. In 1984 begon hij met zijn beschermwerkzaamheden in de polder Arkemheen bij een boer de weidevogelstand in kaart te brengen en de nesten te beschermen. Het doel daarvan is dat de boer kan zien waar de nesten liggen en er dan omheen kan gaan met de bewerkingen. Er is ook nog een tijd geweest dat boeren betaald kregen voor elk nestje dat ze spaarden. 'Ik begon eerst bij een boer met zo'n tien hectare. Daarna zijn we met

een groepje van zeven personen een groter stuk gaan doen. Nog weer later werd de hele polder verdeeld en nu zijn we met een groep van zestien personen. Elk jaar in maart komen we de eerste keer bij elkaar. Eventuele wijzigingen worden doorgegeven. De vergunningen om in het gebied te lopen worden uitgereikt en dan gaan we begin april van start. In juni is het dan vaak weer afgelopen. Dan ligt er soms ergens nog wel een nestje maar dan zijn de meeste klaar.'

Vermindering

Overal gaat de stand van de weidevogels achteruit. 'De kievit is afgelopen vijf jaar meer dan gehalveerd in de polder. Sinds 1986 is de vermindering enorm. De kempfaan zijn we al helemaal kwijt evenals de gele kwikstaart en de watersnip nauwelijks, die zaten vroeger in elk weiland. De tureluur handhaaft zich behoorlijk goed. De grutto zakt wel maar mondjesmaat. De kievit heeft het schrikbarend slecht gedaan. Als je 25 jaar geleden de polder in liep of je loopt nu de polder in: het is een enorm verschil in geluid wat je hebt in het voorjaar.'

Grootste gevaren

Wat zijn volgens Jelle de grootste gevaren voor de polder? 'Het eerste grote gevaar is het waterpeil, dat zou dit jaar in een deel van de polder omhoog gaan en dat moet ook gebeuren. Met dat het waterpeil omhoog gaat, kunnen de boeren minder injecteren en dat zie ik als het tweede grote gevaar.' In de Arkemheerpolder hebben verschillende boeren die er vaak niet dichtbij wonen stukken land in gebruik. Grote dichtheden vee lopen er niet. 'Ik heb wel eens het idee dat die boeren de stukken land nog aanhouden omdat ze dan meer hectares land op hun lijstje hebben staan waardoor ze meer mest over het land mogen uitrijden. Er wordt niet intensief geboerd in de polder, maar er wordt wel intensief geïnjecteerd. In het voorjaar zodra het weer het toelaat, rijden soms dagen achter elkaar mestwagens af en aan en al dat injecteren maakt al het bodemleven kapot. De weidevogels die er nog broeden hebben het heel moeilijk om voer te vinden voor de jongen. In de Putterpolder wordt er ruwe stalmest uitgereden en dat verrijkt het bodemleven. Laag waterpeil en injecteren zijn volgens mij de grootste bedreigingen, als je

dat zou kunnen veranderen dan zouden de weidevogels prima verder kunnen. Het is een besluit van de provincie geweest om de polder te vernatten: ik zie er naar uit. Dit jaar zou het moeten gebeuren.'

Slootkanten

Ieder jaar worden de sloten schoongemaakt. 'Dat is jammer dat ze dat doen. Langs de sloten loopt het vee wel eens een stuk grond het water in, er zijn zoden die het water in groeien. Die zoden zitten vol met muggen en vliegjes, daar zitten zomertalingen en slobbeenden en zo te foerageren. De

kemphaan ook, die is er dol op. Al die schoonmakerij, het is teveel. Ze zouden een drieslag moeten maken, om de drie jaar hetzelfde stuk, die stukken blijven dan allemaal twee jaar liggen. De sloot wordt er niet minder van, maar je houdt altijd een gebied over waar die zoi in blijft. Dan hebben die vogels wat te vreten. Mensen denken dat het water in no-time die polder uit moet kunnen, hij mag vooral niet onder water staan, maar dat zou juist wel goed zijn. Ze zijn veel te bang voor een beetje water. Je moet 's kijken hoeveel water je kwijt kan als je twee centimeter op die polder laat lopen. Daar kan geen sloot tegenop. Je zou zoveel natuur kunnen behouden als je dat wat anders aanpakte.'

Lang gras

Grutto en tureluur willen graag lang gras. 'Lang gras is mooi, maar tussendoor moet je ook kort gras hebben voor de kievit. Dat zou moeten worden gemaaid of begraasd. Dat zouden prima schapen kunnen doen, maar die zouden dan half maart weer van het land moeten. Dan kunnen de kieviten aan de gang. Dat zou wel een hele mooie oplossing zijn. Drie percelen kort en drie percelen lang, zo iets. Je moet niet alles laten verruigen, want dan willen weidevogels en kleine zwanen er niet meer in. Dan schiet je je doel voorbij. En schapen het hele voorjaar in de wei te laten lopen is ook niet goed. Ze zijn zo nieuwsgierig, alle nestjes gaan eraan.'

Onderzoek

Zo'n tien jaar terug is er vanuit de Sovon (vogelonderzoek organisatie) een onderzoek gedaan. Sommige weidevogeljongen kregen een klein zendertje op de rug geplakt en de onderzoeker peilde dan af en toe de zendertjes om te kijken waar ze waren. Eén zendertje vond hij terug in een holletje onder de grond. 'Er lagen acht gruttopootjes in dat nestje. Een hermelijn had er zitten eten. Ook veel zendertjes werden terugge-

vonden in de reigersnesten op Oldenaller. De blauwe reiger is ook een grote predator. Zo krijg je steeds meer inzicht.'

Ogen en oren in de polder

Jelle is de ogen en oren in de polder. 'Dat blijf ik ook, ik ben al jaren wetlandwacht voor de polder. Als ik ergens zand zie liggen, bel ik de gemeente op. Kijk, het waterpeil laten zakken dat mag niet. Zo'n boer wil graag met machines het land op en denkt: dan ik gooi er zand op. Dat mag dus ook niet. Dus zo'n boer moet dat dan weer opruimen. Ik zie ook weleens dat er ergens een sloot gedempt wordt, dan vraag ik ook even na of daar vergunning voor is. En soms is dat niet zo. Zo ben ik altijd een beetje aan de gang. Je moet overal achteraan. We proberen ook het verkeer in de polder te verminderen. Eerst was er een klein stukje straat afgesloten, nu is dat uitgebreid. De Bontepoort, Bremense weg en Arkerweg mag je nu niet meer rijden. Kijk, dan is het stuk te groot, kun je het niet meer overzien en dan wagen mensen het er niet meer op. Dat remt het verkeer af en daar is het beter van geworden. Je voorkomt dat je vogels dood rijdt. In het vroege voorjaar worden meerkoeten aangereden en later in het voorjaar ook weidevogels. Je moet rust in die polder hebben.'

Resultaten

Al die inspanning die Jelle heeft al heeft gedaan voor de polder, leveren soms ook wel eens duidelijk wat op. 'Ik heb jarenlang de kleine zwanen geteld en precies bijgehouden hoe de stand was elk jaar, nu doet iemand anders dat. De gegevens worden bijgehouden door de Sovon en doordat we in de loop van de jaren al die informatie verzameld hebben heeft dat de polder wel de status "Natura 2000 gebied" opgeleverd. Nou, daar doe je het toch voor. Wat ik graag wil is dat die polder authentiek blijft. Al die kleine perceeltjes met kronkelende watergangen, dat hoort bij die polder.'

Boerenzwaluwen

Jelle is ook druk met een projectje met boerenzwaluwen. 'Ze hebben een aantal jaren geleden alle oude bruggetjes vervangen, die waren niet allemaal meer stevig. Dus allemaal duikers erin. Ik had al tegen iemand gezegd, neem daar nou vierkante duikers voor. Dat was niet helemaal bij de juiste persoon doorgedrongen, dus daar lagen ineens ronde duikers. Er broeden veel boerenzwaluwen onder die bruggetjes en die hebben niet genoeg houvast aan een ronde duiker om een nestje te maken. Toen heb ik weer aan de bel getrokken, voor het tweede deel in de Putterpolder hebben ze toen vierkante duikers genomen.'

Kunstnestjes

De ronde duikers liggen er al in in het zuidelijke deel van de Arkemheen. 'We hebben toen een proef gedaan met kunstnes-

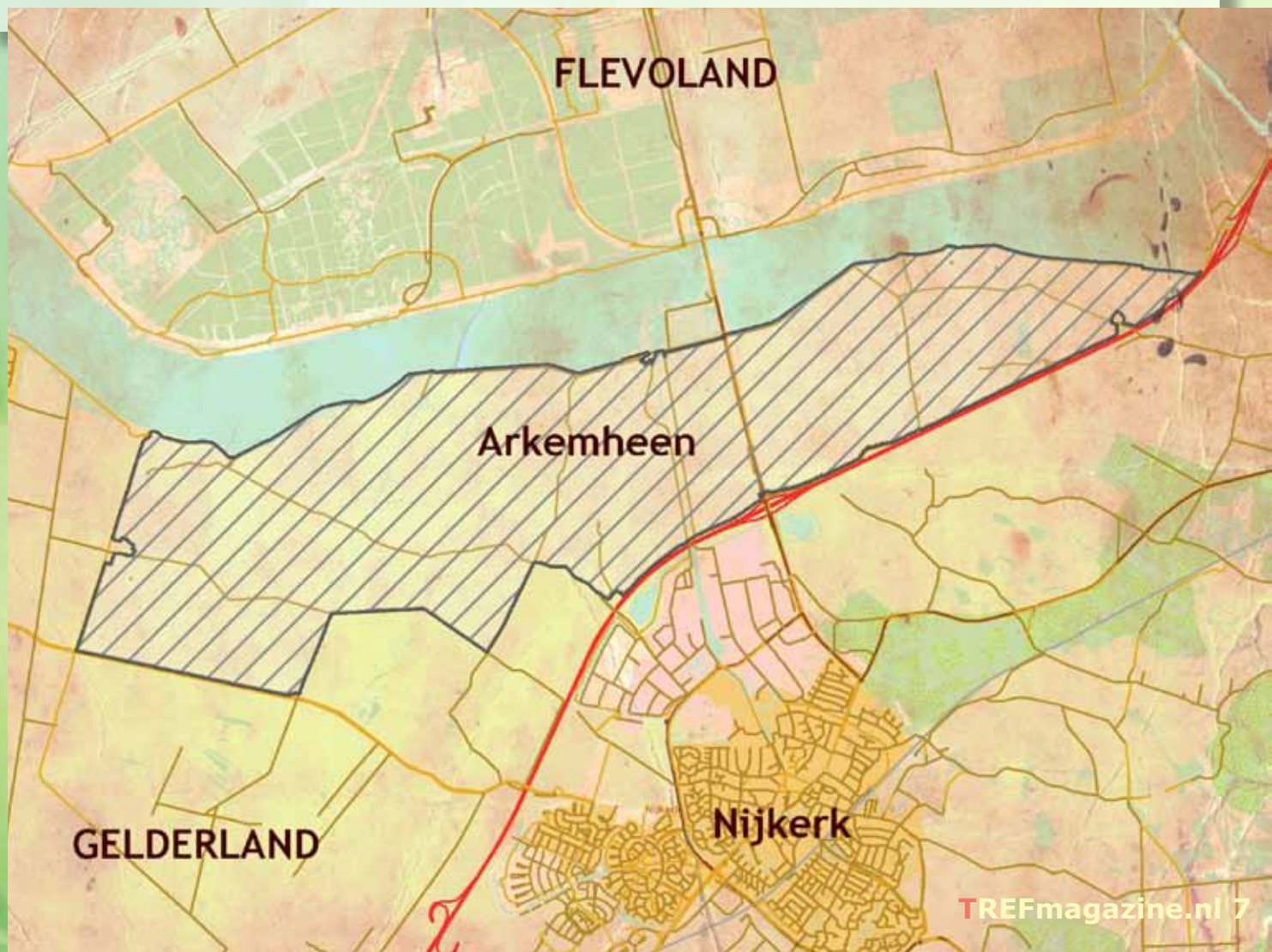
tjes voor de boerenzwaluw. We plakten onder de duikers wat soorten kunstnestjes en soms ook plankjes om te kijken wat het beste werkte. Waar ze voldoende houvast aan hadden. Daar ben je dan ook weer een tijdje zoet mee.'

Eerste nestje

In Friesland worden er nog steeds eieren geraapt. 'Ik snap al veertig jaar niet meer waarom de Friezen nog steeds eitjes willen rapen. De weidevogelstand gaat achteruit, dan moet je zeggen: oké, die tijd is voorbij, we moeten er nu zuinig op zijn en proberen ze te behouden. Er liepen soms meer rapers in het veld dan er kieviten waren. Ik begrijp het wel, iedereen zei toen dat het geen probleem was om het eerste nestje te rapen, dat de kievit wel weer begon en dat de jongen er baat bij hadden dat ze wat later in het jaar opgroeiden. Maar dat is niet meer zo. Met alle werkzaamheden op het land tegenwoordig is het eerste nestje nu vaak de enige kans die ze nog hebben.'

Promoten

Het gaat Jelle om het promoten van de polder. 'Die polder moet je behouden. Hij is prachtig en van veel belang voor allerlei vogelsoorten. Kijk, ik kom uit Friesland en als je daar nu komt dan schieten de tranen je in de ogen. Ze hebben het waterpeil daar een meter naar beneden gebracht ten behoeve van de boeren. Vroeger had je daar acht gruttonesten op een perceel en daar zit nu helemaal niks meer. Ja, misschien nog eens een enkele kievit, maar het is echt bijna niks meer. Op die manier wordt het stil op het platteland.'

De *binnen*- en *buiten*werelden van **ARTHUR PRINS**

Arthur Prins maakt al zijn hele leven kunst. Het is eigenlijk een gevolg van een centrale gebeurtenis in zijn leven. Toen hij tien maanden was heeft hij als zuigeling een hersenvlies ontsteking gekregen. Daar is hij een tijd doof door geweest. Een aantal jaren zelfs. Als door een wonder heeft hij zijn gehoor terug gekregen. Hij heeft tot zijn zevende jaar op een dovenschool gezeten en op zijn vijfde heeft hij pas leren praten. Door behulp van zijn liefhebbende ouders is hij er weer helemaal boven op gekomen. Het is deze ervaring die hem Outsider heeft gemaakt. Het is de Artist in hem die dat Outsiderschap dragelijk en leefbaar heeft gemaakt. De beeldtaal is feitelijk gekomen door deze gebeurtenissen. Hij heeft, zoals hij dat zelf zo mooi zegt, een klein deurtje naar het heelal en dat is de vijfver waaruit de beelden naar boven komen. Van die beelden maakt hij allemaal kleine onderdeeljes. Waarvan hij van te voren ook niet weet hoe ze gecombineerd gaan worden. Hij tekent ze eerst en verzamelt ze in een klein naaikoffertje. Ze zitten soms jarenlang in een bakje te wachten tot het juiste moment daar is. Als dat moment er dan is, blijkt dat er verschillende combinaties mogelijk zijn.

Leerling gezel

Arthur heeft zijn eigen Ateliergeheimen die hij niet prijs geeft. Een van die dingen is de manier waarop hij verschillende tekeningetjes aan elkaar weet te smeden tot een A3 formaat. Hij werkt nooit van uit een vooropgezet plan. Hij heeft in de loop van de jaren een manier van werken gevonden met verschillende uitgangspunten. Een van de uitgangspunten is dat hij voortdurend in een leersituatie zit. In de zin dat hij steeds weer probeert om zijn tekenvaardigheid te verbeteren. Hij stelt zich voor dat hij een leerling gezel is in een virtueel Atelier uit de zeventiende eeuw waar hij als jongste leerling aangenomen wordt en waarin hij continu bezig is om zijn kunstvaardigheid te ontwikkelen. Hij ziet het als een soort ontwikkelingsspel. Zo heeft hij bijvoorbeeld een figuurtje en daar komt dan het idee bij dat hij daar een tweede hoofdje op kan zetten. Uiteindelijk gaat er zich een geheel nieuw beeld vormen waar hij dan weer een achtergrond bij zoekt en dat gaat door tot dat er uiteindelijk een totaal beeld ontstaat.

Gros in gros

Arthur denkt nooit van te voren na over een thema dat hij gaat maken. Hij probeert heel erg uit de laag van zijn onderbewuste te putten. Hij gebruikt de beelden die daar uit naar boven komen. De beelden van buitenaf en de beelden die van binnenuit komen combineert hij met elkaar. Wat je uiteindelijk ziet is het gestolde eindproduct van een proces, van een avontuur waar hij aan begonnen is. Hij is met een tekening begonnen en net als bij een sneeuwbaaleffect blijken er allerlei dingen bij te komen. Hij noemt dit proces zelf gros in gros, een geregisseerd, repeterend, onaf spel in Gods raadselachtige, onmetelijke speeltuin. Geregisseerd omdat hij bepaalt wat er gebeurt terwijl er ook een bepaald toevalselement in zit. Het is repeterend omdat hij constant weer opnieuw met dat spel begint. Het is onaf omdat er hopelijk nooit een einde komt aan het spel dat hij speelt op papier. Omdat er in dat hele proces altijd weer nieuwe dingen kunnen gebeuren. Het is voor hem een serieus spel. Het is een ruimte waar allerlei dingen tot ontwikkeling kunnen komen. Er ontstaan vormen, er komen vormen tot ontwikkeling en soms verdwijnen vormen weer. Hij noemt het, zoals gezegd, een ontwikkelingsspel. Het is een reflectie van de dingen die hij ziet. Hij heeft voor een van zijn werken voorbeelden uit Renaissance schilderijen genomen, dat is zijn favoriete periode. Hij heeft daarvan verschillende elementen genomen en gecombineerd met beelden uit zijn binnen wereld. Ook daar zit weer een leerfase voor hem in. Door op die manier de vormen te kunnen onderzoeken en onder de pen te krijgen. Hij probeert er dan zijn eigen draai aan te geven.

En zo ontstaan er uiteindelijk prachtige tekening die nu al gezien worden als een hoogtepunt binnen de Outsider Art.

Bert Schoonhoven,
Galeriehouder **Amsterdam-Outsider-Art.nl**

WILMKE

Janh de Groot

de *ROEMEENSE* connectie

Marijke Mosterman

Wilmke werkt met kinderen, met senioren, met mensen die alle gelegenheid hebben zich te ontplooiën, met mensen aan de zelfkant van de samenleving, met mensen in alle soorten en maten. En ze vindt het allemaal even leuk. 'Maar het werken in onze stichting Timulazu met en voor mensen in Roemenië die onze hulp zo heel goed kunnen gebruiken, vind ik toch wel het allerleukst.'

Wilmke (27) volgde de opleiding Sociaal Pedagogische Hulpverlening SPH. 'Ik heb altijd wel wat met mensen gehad. Vroeger werkte ik bij een klimhal, waar ik mensen begeleidde. Dus ik bedacht dat ik iets wilde studeren waarbij ik buitensport met moeilijk opvoedbare jongeren kon combineren. Het werd SPH. Maar ik was er nog helemaal niet klaar voor toen ik afgestudeerd was. Ik was jong en onzeker en meer bezig met vriendjes zijn met de jongeren dan begeleider. Pas nu, veel jaren en hopen ervaring later, kan ik ook streng zijn, autoritair optreden, grenzen stellen en structuur bieden. Dat is hard nodig als je met moeilijk opvoedbare jongeren werkt.' Op dit moment werkt ze alleen indirect met jongeren. 'Ik heb een vast baantje op de maandag-, dinsdag- en donderdagmiddag bij een Buitenschoolse Opvang. Daarnaast werk ik op afroepbasis bij een verzorgingshuis met demente bejaarden. Ik werk in de catering bij een congres- en zalencentrum. En ik werk in de kassen achter het huis waar ik samen met mijn vriend woon.' Een zeer uiteenlopend, zeer indrukwekkend takenpakket. 'Ik zat tot voor kort maar steeds te denken dat ik een keuze moest maken betreffende welke kant ik nu eigenlijk op wil', zegt ze. 'Maar ik vind het allemaal even leuk. En eigenlijk is het, alhoewel wat chaotisch af en toe, ook wel prima zo! Het past precies bij me.' Naast het betaalde werk is ze samen met haar zus Evaline en andere bevlogen vrijwill-

ligers druk bezig met de door henzelf opgerichte stichting Timulazu die zich onder andere bezig houdt met hulp voor Roemeense jongeren. 'Dat vind ik wel het allerleukste van wat ik doe. Het is van onszelf, we kunnen onze eigen ideeën bedenken en uitvoeren, niets is fout, er is niemand die ons zegt wat en hoe we iets moeten doen of niet moeten doen. Bovendien is het heel dichtbij voor mij, het is een droom van mijn drie jaar oudere zus Evaline, en daarmee is het ook mijn droom. Heel eigen. Geweldig is dat.'

Timulazu

De naam Timulazu is een samenvoeging van de plaatsnamen Tirgu Mures in Roemenië en Laag Zuthem, het geboortedorp van Wilmke en Evaline in Nederland. Vanaf haar zestiende reisde Evaline steeds vaker af naar Roemenië, het land waar ze haar hart aan had verpand. Ze hielp er in een kindertehuis in Zau de Campie. Zeven jaar geleden trouwde ze met Misi Pongrat, een Roemeense zigeunerjongen, en vijf jaar geleden werd hun dochtertje Rebecca geboren. Tot vorig jaar werkte Evaline voor losia, een dagcentrum voor zigeunkinderen van nul tot zeven jaar met een speciale hulpvraag. Toen deze stichting er mee stopte, zag Evaline haar kans schoon. Ze ging voor zichzelf beginnen en richtte met behulp van zus Wilmke, broer Gijs, schoonzus Lianne en vrienden Wilfred Eikelboom

en Willy Laarman de stichting Timulazu op. Niet voor kinderen, maar voor jongvolwassenen. 'Het gaat om jongvolwassenen wezen', legt Wilmke uit. 'Ze wonen in tehuizen, maar worden daar op hun achttiende uitgezet. Omdat ze vaak nauwelijks scholing hebben en niemand om op terug te vallen, leven ze op straat en vervallen ze tot de criminaliteit of prostitutie. Evaline gaat ze woonbegeleiding bieden. We hebben een camping in Roemenië en we willen er ook een zorgboerderij beginnen. In Nederland zamelen we geld in met allerlei activiteiten en met rommelmarkten en onze kringloopwinkel in Heino is zojuist geopend.' Wilmke heeft er zin in. 'Het is een bijzondere stichting, met bevlogen mensen en leuke activiteiten. Het is bijzonder laagdrempelig en vooral zo speciaal omdat Evaline de situatie in Roemenië van binnenuit kent en precies weet wat er op welke manier nodig is. Al is ze af en toe nog wel wat te lief voor de jongeren daar. Die zijn bijzonder manipulatief, zo zijn ze gewoon opgegroeid. Ze hebben structuur, duidelijkheid en grenzen nodig. Als ze zich niet aan de regels houden, leren ze er niets van en kunnen ze niet bij Timulazu. Er zijn genoeg anderen die net zo hard hulp nodig hebben en zich daar wel voor willen inzetten.' Maar ook daar komen ze wel uit, er wordt regelmatig geskyped tussen Roemenië en Nederland om ervaringen, informatie en ideeën uit te wisselen.

Christelijk

Alle activiteiten rond de stichting Timulazu bevinden zich nog in een beginfase. 'We hebben een algemene website en er zijn nog twee in de maak: een kringloopwebsite en een campingwebsite', vertelt Wilmke. 'De kringloopwinkel is net geopend en de camping is in opbouw. Het is vreselijk leuk hoe iedereen meedenkt en meewerkt, al kunnen we altijd meer hulp gebruiken. Bijvoorbeeld een accountant voor het kringloopgebeuren, en vrijwilligers die in de winkel willen staan.' Timulazu is een christelijke stichting. 'Ik geloof op een eigen manier. Ik ben niet echt een sterke kerkganger. Mijn theorie is dat je manier van geloven goed moet zijn voor zowel jezelf als voor de ander. Als dat niet zo is, dan klopt het niet. Aan deze theorie kun je alles afwegen, de tien geboden zijn daar ook op gebaseerd. Dit uitgangspunt is ook heel gemakkelijk uit te leggen aan mensen die niet geloven. Evaline gelooft op een andere manier. Toen er problemen waren rond de opening van de kringloopwinkel in Heino omdat er wellicht een andere huurder zou zijn, is ze met een heel stel mensen gaan bidden. En of dat nou de oorzaak was of niet: de volgende dag kregen we een telefoontje dat de huur gewoon doorging.'

Maslow

Het is een zware taak, de taak die de mensen van Timulazu op zich hebben genomen. 'Je hebt de piramide van Maslow: die stelt dat mensen in eerste instantie behoefte hebben aan eten, slaap en onderdak, de primaire levensbehoeften. Dan volgt veiligheid en zekerheid. Ten derde zoeken mensen naar saamhorigheid, vriendschap en liefde. Daarna komt waardering, erkenning en zelfrespect. En als laatste heb je de zelfontplooiing, de zelfverwerkelijking. Terwijl wij hier alleen maar bezig zijn met de laatste fase, de zelfontplooiing, zijn de zigeuners en wezen in Roemenië nog niet eens toe aan de tweede fase: veiligheid en zekerheid. Ze zijn alleen maar aan het overleven in de eerste fase. Wij hebben hier alles, zij niets. Ik heb niet extreem gevoel dat ik veel verschil kan maken, maar wij kunnen ze wel iets geven om even bij te komen.' Wilmke heeft daarbij het volste vertrouwen in haar zus. 'Ik geloof in Evaline', zegt ze. 'Vroeger deden we niet zoveel samen: ze is drie jaar ouder en dat is een groot verschil als je jong bent. En toen ik vijftien was en zij achttien, was ze ineens weg. Nu verwezenlijken we samen een droom, dat voelt heel goed. Ze is zo enthousiast, ze gaat er gewoon helemaal voor; dat moet gewoon wel goed komen. We beginnen klein en bouwen het dan uit. Daarbij zoeken we graag de samenwerking met andere organisaties. Zodat we elkaar kunnen helpen en samen spullen kunnen vervoeren naar Roemenië. Daarnaast helpen we gewoon ook Nederlanders die hulp nodig hebben. We willen ruim denken, zodat iedereen er wat aan heeft. Op die manier wordt ons bereik ook groter en dat is belangrijk. Evaline heeft een gigantisch magisch netwerk in Roemenië, ik heb hier ook al een groot netwerk, en dat willen we zoveel mogelijk uitbreiden.'

'Dit is het mooiste vrijwilligerswerk wat er bestaat', concludeert Wilmke. 'Ik ben net als Evaline heel positief ingesteld, wel realistisch, maar optimistisch. Dat moet je ook wel zijn, anders begin je hier niet eens aan. Het werkt veel prettiger om de dingen door een leuke bril te zien. Met die instelling willen we iets moois maken van Timulazu. En wie mee wil doen is van harte welkom!'

De Stichting *TIMULAZU*

Algemeen

Timulazu richt een woon/werkproject op in Roemenië voor jongeren die uit een instelling komen, om contact met ze te onderhouden en ze te helpen op eigen benen te leren staan. De stichting wil de vicieuze cirkel waarin deze mensen verkeren doorbreken: van leven op straat, onder invloed, in de criminaliteit en de prostitutie, naar een nieuwe toekomst met onderdak, werk en zekerheid. De jongeren zullen twee jaar lang opvang krijgen. In die periode leren ze zelfstandig te worden en verantwoordelijkheid te nemen door mee te werken aan de dagelijkse activiteiten en zich te houden aan de regels en richtlijnen die er gelden.

In het eerste jaar leren ze zaken als sociale vaardigheden, omgang met leidinggevendenden, collega's en een vaste dagstructuur, gastvrijheid en bijvoorbeeld de Engelse en Roemeense taal. Gedurende het tweede jaar wordt een groter beroep gedaan op hun zelfstandigheid. De jongeren krijgen gelegenheid een beroepsopleiding te volgen en stage te lopen. Ze volgen sollicitatietraining en krijgen hulp bij het zoeken naar woning en werk.

Het is de bedoeling dat het verblijf bij Timulazu een kwaliteitsgarantie biedt: jongeren die kunnen aantonen dat ze het programma hebben gevolgd, zijn betrouwbaar en hebben werkervaring. De stichting heeft contact en wisselt ervaringen uit met andere woon/werkprogramma's in Roemenië. Met Timulazu ontstaat een vangnet voor de doelgroep in de regio Mures.

Camping

De camping in Roemenië biedt de jongeren werkgelegenheid en draagt bij aan de financiering van Timulazu. De camping biedt activiteiten als wandeltochten, mountainbiken, zwemmen in de Mures. Ook zijn er genoeg excursies mogelijk in dit gebied. Er zijn verscheidene vormen van accommodatie: een kampeerveld, cabana's (houten huisjes waar in geslapen kan worden) en appartementen. Het vliegveld ligt op een afstand van vijftien minuten rijden. Vanaf Dortmund kan men goedkoop rechtstreeks naar Tirga Mures vliegen.

In de nabije toekomst zal voor het brede publiek een dierenpark/zorgboerderij met kippen, konijnen, geiten, schapen, koeien en pony's gerealiseerd worden op het terrein van Timulazu om werkgelegenheid te creëren voor de jongeren. Het is de bedoeling om er schoolkampen te organiseren en eventuele andere projecten. Alle activiteiten dragen bij aan de financiële behoeften van Timulazu, zodat de stichting onafhankelijk kan functioneren.

Nederland

In Nederland heeft de stichting een kringloopbedrijf in Heino. Daarnaast worden er regelmatig activiteiten georganiseerd. Iedereen is van harte welkom om de stichting maandelijks te sponsoren of om op vrijwillige basis mee te werken. De stichting wil graag samenwerken met andere stichtingen om zo breed mogelijk mensen te kunnen helpen. Door een groot netwerk te creëren zijn er meer mogelijkheden voor grote ondernemingen en transport. Timulazu werkt inmiddels samen met Felebarat uit Lutten, Stichting Zeeland Helpt uit Grijskerke, Diakonos uit Roemenië, Frion uit Zwolle en de Wezo uit Zwolle.

Kijk voor meer informatie op stichting-timulazu.com

Steen- en *STEEN*rijk

Marijke Mosterman

Balans zoeken en vinden. Daar draait het om in het leven van Joëlla Fieman. Balans vinden tussen het zorgen voor anderen en het zorgen voor zichzelf. Balans vinden tussen werk en ontspanning. Balans vinden tussen brein en hart. En het gaat steeds beter. 'Mijn zoontje en ik hebben nauwelijks een cent te makken', zegt ze. 'Maar ik voel me steenrijk'.

Joëlla is, zoals ze zelf zegt, al elf jaar 26. 'Ik ben in Doetinchem geboren, daar was mijn vader werkzaam in een penitentiare inrichting op de tbs-afdeling. Toen die afdeling ging sluiten kon hij kiezen tussen een tbs-kliniek in Utrecht of eentje in Balkbrug. Het werd het laatste. We gingen in Dedemsvaart wonen. Ik was een jaar en mijn zus was vier. Wij hebben daar als familie nooit echt geaard, ik heb me nooit echt een Dedemsvaartse gevoeld.' Toen Joëlla vijftien was, ging ze naar school in Zwolle. 'Ik was getest voor het vwo, maar ik kon het niet opbrengen. Na twee jaar havo ben ik naar de mavo gegaan. Daarna heb ik drie jaar mbo Sociaal Pedagogisch Werk gedaan, en vervolgens vier jaar HBO Maatschappelijk Werk en Dienstverlening gedaan. Dat was niet makkelijk. Leerteknisch zat het er wel in, maar ik heb een beperkt concentratievermogen. Ik heb een behoorlijk temperamentvol karakter en vlieg alle kanten op als het aan mij ligt. Mijn ouders hadden de grootste moeite om me binnen de lijntjes te houden. Het lag ook aan de tijdgeest: er was alle ruimte voor leren en pedagogische ontwikkeling, maar niet voor gevoel. En als je altijd maar dat deksel erop houdt, dan word je uiteindelijk depressief. Ik ook.'

Cognitief

Joëlla kreeg als remedie de ene cognitieve therapie na de andere. 'Zo werkt dat in de geestelijke gezondheidszorg: als je maar anders gaat denken, dan ga je vanzelf anders voelen is het uitgangspunt. Tot ik bij een ervaren kracht in het ziekenhuis kwam. Nadat ik twee zinnen had gezegd, zei hij: "Je hebt hier niets te zoeken". "Ja, maar ik voel me hartstikke klote, ik voel weer een depressie aankomen en dat is niet de eerste en waarschijnlijk ook niet de laatste", zei ik. Hij zei: "hoe meer cognitieve therapie je doet, hoe groter het gat tussen je intellect en je gevoelswereld wordt. Je hebt hart/breininintegratie nodig, en een schop onder je kont." En toen heb ik een privécoach in de hand genomen. Met haar ben ik bewustzijnsoefeningen gaan doen, meditatie, yoga, dat soort dingen.' Het werkte. 'Ik heb geleerd om externe energieën die ik als een spons opslokte, buiten te houden en veel meer mijn eigen energie te vinden. Ik ben me daar nu veel bewuster van, van mijn eigen energie, en veel meer in balans. En nu ga ik echt tot mijn recht komen, ik ben de laatbloeiër van de eeuw, kun je wel stellen.' Ze laat een wijsheid zien die op haar prikbord

hangt. “Door de kracht van de intentie te erkennen, kan ik die zo richten dat ik het leven creëer dat ik wil”, staat er. En op de andere kant: “Ik heb de intentie succes te creëren in mijn leven”. ‘Daar kan geen pil tegenop’, zegt Joëlla stellig.

Carrière

Na haar opleidingen ging het een tijd prima met Joëlla. ‘Ik heb na mijn studie eerst een poosje bij een schoolboekenbedrijf gewerkt. Dat was als het ware nog even bijkomen van de studie voordat ik echt aan het werk ging. Daarna ben ik als invalskracht begonnen in het orthopedagogische werk. Ik werkte als groepsleider op groepen jongeren in gesloten en besloten inrichtingen en ook op observatiegroepen. Maar op een gegeven moment kreeg ik geen contractverlenging omdat het potje leeg was. Toen ben ik op advies van mijn baas bij ama’s gaan werken: alleenstaande, minderjarige asielzoekers. En twee jaar later ben ik voor dezelfde organisatie als pleegzorgwerker gaan werken. Dat was onwijs leuk. Ik had daarbij ook een vrij simpel leven, met een vriendje en een eigen huisje. Maar het hield geen stand. Rita Verdonk kwam met haar strenge asielbeleid, de baan verdween, evenals het vriendje met wie ik niet meer op dezelfde golflengte zat qua persoonlijke ontwikkeling.’

Verhuisd

Joëlla kreeg een nieuwe vriend, een man uit Ethiopië. ‘Hij woonde eerst in Meppel, maar daar voelde hij zich niet gelukkig. Hij verhuisde naar Rotterdam, waar hij vrachtwagenchauffeur werd. En ik besloot ook naar het westen te verhuizen. Om hem en ook omdat daar meer kans op werk was op mijn gebied. We besloten om niet samen te gaan wonen. Ik ging antikraak wonen in Dordrecht en vond een baan bij de jeugdgevangenis in Spijkenisse.’ De relatie verdiepte zich. ‘We besloten te blijven latten, maar we wilden wel samen een kindje. Maar toen ik zwanger werd, zei de antikraakstichting dat ik moest vertrekken, omdat een vrouw met een baby niet paste in een antikraakwoning, waar een opzegtermijn van maar twee weken gold. Inmiddels werkte ik bij de Raad voor de Kinderbescherming in Rotterdam. Ik heb nog wel geprobeerd om via de werkgever woonruimte te vinden, maar dat lukte niet. Dus toen ben ik toch maar bij mijn vriend gaan wonen.’ Het was zoals ze al verwacht hadden. ‘Het ging niet op dat veel te kleine flatje driehoog achter. We hadden beiden ruimte nodig. En alhoewel ik me in eerste instantie wel thuis voelde in het westen, kwam ik nu in een absoluut isolement terecht. De hormoonhuishouding was daar ook debet aan, denk ik, ik durf het nu wel een prenatale depressie te noemen. En mijn vriend probeerde het wel, maar kon daar met de beste wil van de wereld niet mee omgaan. We groeiden scheef en bereikten elkaar emotioneel niet meer, ik zat alleen nog maar in mijn hoofd. Ik hoopte dat het over zou gaan toen ons kind werd geboren, maar de ellende ging gewoon door. Toen ben ik samen met onze zoon teruggegaan naar Zwolle.’

Origami

Daar vleide ze zich terug in het uitgebreide netwerk dat ze jaren daarvoor had opgebouwd. ‘Eind jaren negentig had ik meegeholpen met een stichting die mijn zus samen met een vriendin van haar had opgericht: SPET, Semi Professioneel Europees Theater. Ik was vrijwilliger, deed de administratie en zo. Die stichting heeft maar een jaar bestaan, maar ik heb er heel goede vrienden aan overgehouden. En een grote liefde voor Afrikaanse dans, muziek en percussie. Machtig leuk.’ Het netwerk had ze hard nodig. ‘Al mijn pijlers wankelden: werk, huis, relaties. Je moet wel heel stressbestendig zijn, wil je daar tegen kunnen en dat was nou net niet mijn sterkste kant.

Ik werd overspannen. Ik had de mensen om mij heen heel hard nodig om alle zeilen bij te zetten en het draaiende te houden met een kindje van een jaar.’ Ze probeerde nog een baan bij bureau Jeugdzorg, maar knalde er al in de proeftijd uit. ‘Daarna had ik kinderopvang aan huis, want ik kan helemaal niet stilzitten. Toen ben ik ook nog aan het werk gegaan als ambulant begeleider bij een kinderopvang, en later als kindwerker. Maar ja, dat was niets voor mij, met groepen werken. Na een jaar zat ik weer thuis met een burnout. En mijn kleine mannetje maakte dat allemaal mee in de eerste vier jaar van zijn bestaan: een overstressed moeder. Petje af voor hem. Gelukkig is hij optimistisch van nature. Als hij wakker wordt, wil hij eerst een liedje zingen. Ik heb wel eens periodes gehad dat ik alleen voor hem mijn bed uit kwam. Maar ik wilde niet teveel op hem leunen, dus dan schakelde ik mijn netwerk weer in. Al dat geregeld en geplan: het was origami op universitair niveau. Het was moeilijk, want hij had natuurlijk behoefte aan z’n eigen moeder. Hij heeft er last van gehad, maar ik durf nu wel te zeggen dat we weer helemaal bij zijn. Hij is bijna acht. Als ik nu kijk hoe hij het doet op school, hoe hij voorligt op alles en iedereen, terwijl ze hem vorig jaar nog het speciaal onderwijs in wilden hebben, dan denk ik: kijk toch eens! Ik weet wat hij in zich heeft. Het is gewoon een geweldig kind.’

Identiteit

‘Met mijn personal coach heb ik een draai weten te maken’, vertelt Joëlla. ‘Ik heb mezelf als een ui afgepeld. Vroeger ontleende ik mijn identiteit aan m’n werk, aan wat ik deed, aan de kleren die ik droeg; allemaal externe dingen. Nu moest ik tot het binnenste van mijn karakter gaan en diep in mijn eigen hart kijken, naar mijn werkelijke drijfveren. Ik zocht naar antwoorden op vragen als: waar leef ik voor? En: wie ben ik? Ik ben een knokker met een onwijs gevoel voor onrechtvaardigheid en rechtvaardigheid. Als ik onrechtvaardigheid tegenkom heb ik meteen de neiging om het probleem op te pakken en op te lossen. Zo heb ik veel mensen voort geholpen.’ Uit die motieven heeft Joëlla zich verbonden aan het Platform Armoede Raakt Ons Allemaal en het project De kunst van het Rondkomen, waarbij mensen die in armoede leven elkaar interviewen en filmen. Daarnaast werkte ze een tijd in de Thuiszorg. ‘Op zich wordt alles wat je verdient afgetrokken van je uitkering, maar ik wilde niet alleen maar blijven teren op gemeenschaps-geld. Dat voelt niet eerlijk en ik probeer altijd zuiver te zijn en verantwoordelijkheid te nemen. Daarbij vlieg ik natuurlijk wel eens uit de bocht met mijn karakter, maar ik probeer nu wel eerst adem te halen en niet meteen te reageren. Ik heb leren loslaten. En mijn stelling is: elk praktisch probleem is oplosbaar.’

‘Mijn zoons vader is nog steeds mijn beste vriend. Hij leidt een heel ander leven en woont nog steeds in Rotterdam. Als het even kan, komt hij z’n zoon bezoeken. Die twee zijn echt fantastisch samen. En ik? Ik ben weer helemaal uit het dal. We gaan een goede tijd tegemoet. Ik wil me blijven verdiepen in het verder ontwikkelen van de organisatie van het Armoedeplatform. En verder wil ik zelf iets gaan doen richting coachen. Wie weet wat de toekomst nog zal brengen. Ik kan in ieder geval zeggen dat ik intens gelukkig ben. Ik heb geen cent te makken, maar ik ben blij, gelukkig en steen- en steenrijk met alles wat ik in mijn hart heb, wat ik kan delen met anderen en met de liefde die er tussen mensen is.’

IDEE

“Ga zitten,” zegt ze, zoals altijd. Vaak weiger ik, af en toe blijf ik even. ‘Geen tijd’ is een slecht argument tegenover iemand die zich dagelijks verveelt. “Even dan,” geef ik toe, en ik neem plaats tegenover haar.

Ze vertelt honderduit wat ze nu weer allemaal heeft gehoord. Haar zoon, haar schoondochter, de buurvrouw van haar nichtje, en vooruit, ook de buurvrouw van mijn nichtje. Ze kent iedereen in het dorp bij naam en leven. Of nee, bijna iedereen.

“Hoe heet je ook alweer?” Ze schaamt zich niet voor de vraag, ik kom oorspronkelijk immers van twee dorpen verder - dát weet ze dan weer wel. Ik noem mijn naam.

“O ja, Janneke. Mooie naam. Moet je nog lang?”

“Tot acht uur,” antwoord ik, “en als ik nog wat langer blijf zitten tot kwart over acht.” Ik zeg het met een knipoog en een blik op de klok.

Ze lacht. “Wil je een bonbon?”

“Nee, dank u, ik moet zo nog eten.”

“Je vriend heeft het eten straks toch wel klaar?” vraagt ze.

Het antwoord valt tegen. Geen vriend in mijn huis, en waar ik meestal wel zorg voor een prakje van de vorige dag, heb ik vandaag helemaal niets voorbereid.

“Helaas, ik moet zelfs de aardappels nog schillen!” zeg ik met een zielig stemmetje.

Ze kijkt me recht in de ogen met haar medelijdende blik. “Dan haal je toch een keer wat van de Chinees.” Haar stem klinkt samenzweerderig.

Om kwart over acht zit ik achter de babi pangang.

*Janneke Pelle werkt in zorg en horeca,
is koorpianiste, recenseert theatervoorstellingen
en geeft elke week Nederlandse les aan een
inburgerende leeftijdgenote.
Bovenal houdt ze van mensen en hun verhalen.
Hierover schrijft ze op weblog.theefiets.nl.*

Vondst

Als je (zoals ik) je bezig houdt met in- en verkoop van tweedehands boeken, dan kan je verrassende vondsten tegenkomen: mensen stoppen namelijk vaak allerlei dingen in hun boeken, die ze vervolgens vergeten. Bladwijzers natuurlijk; maar ook een enorme variëteit aan voorwerpjes die niet in de eerste plaats als bladwijzer bedoeld waren, maar wel op die manier werden gebruikt. Boodschappenbriefjes, die vind je bijvoorbeeld vaak. Regelmatig ook gewone briefjes en -als je geluk hebt- een liefdesbriefje. Ansichtkaarten, maar ook suikerzakjes, boomblaadjes, poëzieplaatjes, tekeningen, treinkaartjes, foldertjes, rekeningen, allerlei krantenknipsels (vaak met een recensie van het boek of een interview met de schrijver ervan), fotootjes, en vooral veel, heel veel Sinterklaasgedichten.

Ik ken iemand die een verzameling heeft aangelegd van "dingen die uit boeken zijn gevallen". Eenmaal in de paar maanden breng ik haar een stapeltje; en dan laat zij mij haar aanwinsten van de laatste tijd zien. Elke keer weer blijkt er wel iets tussen te zitten dat we heel mooi vinden, of iets waar we ons over verbazen: "hoe komt zo iets nu tussen de bladzijden van een boek terecht?" We praten er dan heel kort over - en gaan weer over tot de orde van de dag.

Vorig week vond ik iets in een boek dat langer in mijn gedachten bleef. In een van de boeken die ik inkocht, trof ik een in vieren gevouwen vel papier aan, met daarop deze tekst getypt:

*Want de dingen overkomen ons niet alleen maar,
De mens doet het ook zelf wat hem overkomt.
Hij maakt datgene wat er moet gebeuren,
roept het naar zich toe en laat het niet los.
Zo is de mens.*

*Hij doet het ook, als hij meteen vanaf het allereerste ogenblik
weet dat het fataal is wat hij doet.*

*Ze houden elkaar vast, de mens en zijn lot,
ze roepen elkaar op en scheppen elkaar.*

*Het is niet waar dat het noodlot ons leven blind binnentreedt. Nee.
Het noodlot komt door de deur naar binnen, die wij zelf geopend hebben,
terwijl we het noodlot beleefd voor hebben laten gaan.*

*Er is geen mens die sterk en slim genoeg is om met woord of daad
het onheil af te wenden dat als een ijzeren wet uit zijn wezen en karakter volgt.*

Ik vond het direct een prachtige vondst: een intrigerende tekst, en een mooi beeld: "het noodlot komt door de deur naar binnen die wij zelf geopend hebben!"

Aan de randen van het papier zijn punaisegaatjes zichtbaar: iemand heeft het op een prikbord gehangen om dit te kunnen lezen en herlezen. Wat was de aanleiding daartoe? Wat betekende deze tekst voor diegene? En welke gedachten van mij worden door deze tekst opgewekt?

Gaat de tekst over de mensheid? Over 'de mens', bijvoorbeeld als veroorzaker van milieuvervuiling en noodlottige klimaatverandering?

Of wordt de individuele mens een spiegel voorgehouden? Roept de tekst op stil te staan bij je eigen inbreng als je bezit, je inspanningen, je familie, je werk of je relatie niet brengen wat je hoopt?

Ik denk dat beide aspecten aanwezig zijn.

De zin: "Het is niet waar dat het noodlot ons leven blind binnentreedt" riep bij mij grote weerstand op, zeker als ik die betrek op individueel niveau.

Ik kreeg direct de neiging te roepen "Dat is nu juist wel waar: het noodlot kan vaak wel blind toeslaan!!"

Na die eerste emotionele reactie dacht ik er over na. "Hoe vaak in mijn leven heeft het noodlot blind toegeslagen?" "Hoeveel mensen ken ik eigenlijk bij wie het noodlot blind heeft toegeslagen?" Ik kom dan tot een paar voorbeelden - ze zijn er dus wel, naar mijn mening. Maar veel toch niet.

Of kijk ik met een sterk beperkte blik en vanuit een bevoorrechte positie naar de begrippen 'eigen inbreng' en 'noodlot'?

Mijn overwegingen hebben niet tot duidelijke conclusies of antwoorden geleid.

Ik ben slechts even bezig geweest met een tekst die toevallig (?) op mijn pad kwam.

Ik bedank de onbekende die dit ooit opschreef; in een boek opborg en vergat!

*Frans de Jong is de uitbater en eigenaar van antiquariaatje "De Terechte Kronkel",
het kleinste tweedehands boekwinkeltje ter wereld, in Amsterdam.*

Voor meer informatie: deterechtekronkel.nl

Of kijk op facebook: [facebook.com/deterechtekronkel](https://www.facebook.com/deterechtekronkel)

ANDRÉ

LIEFDE voor de BAKERMAT van de mensheid

Mathilde van Hulzen

Afrikaliefhebber, Greenpeace-activist en daarvoor maatschappelijk betrokken journalist. Geen wonder dat André van der Vlugt (55) nu bij een organisatie werkt die ijvert voor een duurzame ontwikkeling in arme landen. 'Ach, mijn carrière is toeval; ik wil gewoon werk doen dat belangrijk is voor anderen.'

André van der Vlugt noemt zich een echte Afrika-fan. 'In de laatste drie jaar ben ik vijf keer in Afrika geweest. Drie keer in het oosten en twee keer in Mali. Ook daarvoor heb ik gereisd, onder andere in Brazilië. Maar Afrika is het helemaal voor mij. Het is de bakermat van de mensheid, de plek waar we allemaal vandaan komen. Ik hou van de muziek en de natuur daar. Het is er lekker kleurig en heerlijk warm! Ook het eten is geweldig, een gebakken banaan smaakt daar veel beter dan hier. Ik hoop nog vaak in Afrika te komen.'

Die liefde voor het continent maakt echter niet blind. 'Afrikanen leven heel traditioneel. De mensen zijn vaak onvrij; in de samenleving heerst een strakke hiërarchie. Er is veel onderlinge strijd. Dat complexe intrigeert me.'

Nieuwsgierigheid

André probeert tijdens zijn reizen zoveel mogelijk het normale Afrikaanse leven mee te maken. 'In Nairobi, de hoofdstad van Kenia, logeerde ik bijvoorbeeld bij hele gewone, arme mensen in een appartementencomplex, waar tig gezinnen één wc en één douche delen.'

Hij lacht om het idee dat Afrikanen altijd hartelijk en aardig zijn. 'In diezelfde stad ben ik beroofd onder bedreiging van een vuurwapen. Doodeng ja. Het waren twee jochies, 15 en 16 jaar oud. Het domste wat je kan doen is weerstand bieden, dus ik heb precies gedaan wat ze zeiden. Het pistool hadden ze gehuurd van een politieagent, die deelde mee in hun opbrengst. Drie dagen later waren ze trouwens dood. Heel triest.'

Volgens André is beroofd worden een normaal risico van reizen. 'Dat hoort erbij. Er staan hele mooie dingen tegenover. Afrika blijft me fascineren.'

Wat hem er zo in aantrekt? 'Toen ik voor het eerst in arme landen ging reizen, dacht ik dat die mensen in hun sloppenwijken vast de hele dag aan het huilen zouden zijn. Want ja, ze hebben bijna niks te eten en als ze ziek worden, gaan ze vlug dood en dan nog al dat dagelijkse geweld. Maar het gekke is dat die mensen veel vrolijker zijn dan wij met al onze luxe. En ze klagen een stuk minder. Driekwart van de mensheid heeft moeite zijn kinderen eten te geven en wij hebben al een slechte dag als de trein een paar minuten te laat komt. Ze zijn dus onder die moeilijke omstandigheden toch gelukkiger. Hoe dat kan, weet ik ook niet. Maar ik bewonder die mensen wel. Ze zijn vaak heel sterk. Daardoor ben ik zelf ook minder gaan zeuren over wat er allemaal niet lukt en mis gaat. Dus ik reis vooral uit nieuwsgierigheid naar het leven van mensen die niks hebben.'

Armen weerbaar maken

Sinds een paar maanden werkt André voor Both ENDS, een onafhankelijke, niet-gouvernementele organisatie (NGO). 'Een hele bijzondere club, want we richten ons niet alleen op ontwikkelingssamenwerking maar ook op natuur- en milieubescherming. Die twee zaken kun je eigenlijk niet los van elkaar zien.'

Hij geeft een voorbeeld. 'Kleine gemeenschappen in Nigeria worden bedreigd door producenten van palmolie. Dat zijn hele grote bedrijven, met veel macht. Ze pakken simpelweg land af van dorpelingen en voegen dat aan hun plantages toe. Both ENDS steunt daarom iemand in Nigeria die probeert om kleine boeren weerbaar te maken tegen die palmolieproducenten. Dat doen we met geld, maar ook door informatie te geven over bijvoorbeeld wetgeving. Die Nigeriaan heeft nu te horen dat hij gevaar loopt en onlangs is ook zijn woning overhoop gehaald. Onze steun is dus heel belangrijk.'

Dat 'weggraaien van land' gebeurt overal in arme landen, ook in Afrika. 'Wij proberen mensen daartegen te wapenen en het investeringsbeleid in machtige landen te veranderen. Zo moeten Nederlandse bedrijven zich in het buitenland ook aan

de Nederlandse wetten gaan houden. Onze gouden regel is: je mag in een ander land niets doen wat je hier ook niet mag. Stel je voor dat een bedrijf uit Zuid-Korea onze gasbel onder Slochteren zou gaan exploiteren en dat wij dan niks krijgen, behalve een paar corrupte politici! Dat zouden we in Nederland niet accepteren. Maar op het zuidelijke halfmond is dat nu nog de normale gang van zaken. Daar proberen wij dus iets aan te doen.'

Maatschappelijk betrokken

Both ENDS bestaat al sinds 1986, maar de organisatie heeft weinig naamsbekendheid. 'Het is mijn taak om daarin verandering te brengen', vertelt André. 'We gaan nu onze communicatie meer naar buiten richten en persoonlijk maken. Wat die man in Nigeria bijvoorbeeld beleeft, dat maakt meer duidelijk dan stapels droge rapportages en onderzoeken.'

Met die verhalen hoop Both ENDS het beleid van de Nederlandse overheid te veranderen en invloed uit te oefenen op het bedrijfsleven. 'Er wordt veel gepraat over het geld dat de rijksoverheid jaarlijks uitgeeft aan ontwikkelingshulp. Maar wij vinden dat onze verhouding tot de rest van de wereld niet mag worden bepaald door dat bedrag. Het gaat om onze hele economie en de manier waarop wij geld verdienen. Dat gaat vaak ten koste van andere landen.'

André studeerde geschiedenis en rolde in de journalistiek. Ook toen besteedde hij al veel aandacht aan maatschappelijke onderwerpen, zoals de overlast van vliegtuigen bij Schiphol, werknemers die te weinig betaald krijgen en slachtoffers van medische fouten. 'Maar als journalist kun je alleen problemen signaleren en dan moet je hopen dat een ander het oppakt.' Later werkte André voor de vakbond en voor milieuorganisatie Greenpeace. Nog altijd doet hij af en toe aan Greenpeace-acties mee. 'Dat is spannend en leuk en we bereiken er ook nog iets mee. Zo hebben we eens het hoofdkantoor van L'Oréal helemaal ingepakt omdat ze niet wilden luisteren naar onze mening dat chemicaliën in verzorgingsproducten verboden moeten worden. Inmiddels is dit onderwerp doorgedrongen tot de politiek. Met pornoactrice Kim Holland heeft Greenpeace een voorlichtingscampagne opgezet over weekmakers in sekspeeltjes. Die chemicaliën zijn verboden in kinderspeelgoed, maar dus niet in speelgoed voor volwassenen. Die campagne kreeg wereldwijd aandacht en nu adverteren verkopers van sekspeeltjes met het feit dat er geen weekmakers in zitten.' Zijn werk bij Both ENDS sluit prima aan bij zijn eerdere werkervaring. 'Ach ja, dat is allemaal toeval. Ik heb dat nooit echt gepland. Van de andere kant zou ik niet zo goed passen in een

commerciële omgeving. Ik wil werk doen dat belangrijk is voor anderen, iets waar je anderen goed mee doet. Dat is tot nu toe redelijk gelukt.'

Ontwikkelingssamenwerking 3.0

André vindt ontwikkelingshulp ouderwets. 'Vroeger toen ik op de lagere school zat, dronken we schoolmelk. De zilveren doppen van de flessen werden verzameld voor de missie. Maar wat ermee gebeurde? Geen idee!'

Hij is een groot voorstander van noodhulp, zoals bij natuurrampen. 'Als bij ons de dijken breken, ben je ook dankbaar wanneer een helikopter je van het dak komt redden. Net zoals mensen in Pakistan, bij een overstroming. Of als er een aardbeving is geweest in Indonesië. Eigenlijk zouden landen zich daarvoor moeten kunnen verzekeren. Zodat er altijd hulp komt als je leefomgeving wordt beschadigd.'

Both ENDS richt zich vooral op ontwikkelingsamenwerking. 'We kijken welke oplossingen er al voor handen zijn in arme landen, daar geven we steun aan en we proberen die oplossingen verder te verspreiden.'

Hij noemt een succesvol project in Sri Lanka, waar de lokale bevolking een methode heeft uitgevonden om oude, verlaten theeplantages terug te veranderen in tropisch oerbos. In die bossen worden kleine delen vrij gehouden voor de teelt van thee, zeep en honing. 'Allemaal planten of producten op basis van planten die in dat bos thuishoren. Zo herontwikkel je het woud en kunnen die mensen toch in hun levensonderhoud voorzien. Wij helpen ze om hun methode efficiënter en sneller te maken. En we proberen die mensen naar andere landen te sturen waar ze hun kennis kunnen overbrengen. Dat noemen we ontwikkelingssamenwerking 3.0.'

Daarnaast zorgt Both ENDS ervoor dat maatschappelijke organisaties in arme landen zich beter kunnen verdedigen

tegen buitenlandse bedrijven en overheden. 'In Tanzania zijn er bijvoorbeeld problemen omdat de overheid grootschalige industriële landbouw wil opzetten en daarvoor boeren van hun land jaagt. Wij proberen dan erachter te komen wie de producten van die plantages gaat kopen en welke handelsverdragen daarmee zijn gemoeid. Maatschappelijke organisaties in Tanzania kunnen dan met die partijen gaan praten.'

Contact maken vormt een rode draad door het leven en het werk van André. 'Jazeker! Als ik in de tram stap, maak ik een praatje met de conducteur en als je naast me komt zitten, zeg ik hallo. Ooit was ik eens in Parijs en zag een huis met daarvoor een plastic tuintje. De bloemen, de boom, alles was van plastic. Daar heb ik twee uur koffie zitten drinken en gekletst met die mevrouw van dat tuintje, fantastisch. Het klopt wel dat bijvoorbeeld in Afrika mensen veel sneller een praatje met je maken. Nederlanders zouden dat ook kunnen doen, maar ze zijn het niet gewend. Terwijl het vaak hartstikke leuk is om iemand te leren kennen. Kijk, mijn vader deed dat ook, onbekende mensen aanspreken. Maar hij was een beetje belerend, wat schoolmeesterachtig. Als kind schaamde ik me als hij zomaar met wildvreemden ging praten. Nu doe ik het zelf ook en schamen mijn zonen zich daarvoor. Maar ik vind het gewoon leuk.'

Kijk voor meer informatie op bothends.org

LEO en KETUT

...ondertussen, in het Balinese Padangbai, rijdt Margriet in de taxi van Ketut, die vertelt over Leo, zijn Hollandse vriend.

“Ketut”, zei Leo toen ze elkaar in 1994 op het strand ontmoetten. “Je bent visser, waarom laat je toeristen niet met je meegaan? Zo verdien je mooi wat bij.” Dat vond de arme Ketut een goed idee. Leo maakte een geplastificeerde brochure in het Engels en Ketut vond genoeg animo. Op een dag zei Leo: “Ketut, waarom heb jij een zwartwittv?” En Leo en Ketut gingen naar Kloengkoen waar ze een kleurentelevisie kochten en een waterpomp, zodat Ketuts moeder niet meer met emmers water hoefde te sjouwen. Op een dag zei Leo: “Ketut, waarom ga je toeristen niet transporteren in een taxi? Zo verdien je mooi wat bij.” Dat vond Ketut een goed idee. “Maar Leo”, lachte hij. “Ik heb helemaal geen geld voor een auto!” Dat had Leo wel. Hij gaf hem 4000 gulden, Ketut kocht een auto en reed toeristen rond. Arm was hij al niet meer.

Op een dag in Amsterdam voelde Leo zich niet lekker. “Ketut”, zei Leo aan de telefoon, “Ik wil op Bali sterven.” Dat vond Ketut een treurig, maar goed idee. Leo kwam logeren bij Ketut en zijn familie, voor wie hij een stoel had meegebracht, zodat ze niet meer hoefden te hurken. Op 21 november 2001 kreeg Leo het benauwd. Ketut bracht hem naar het ziekenhuis en zat aan Leo's bed. Hij moest even naar huis omdat zijn zoon ziek was geworden maar reed de volgende ochtend meteen weer terug.

Ketut klopte op Leo's kamerdeur. “Leo?”, zei hij. Ketut hoorde niets. “Leo?”, probeerde hij nogmaals. Voorzichtig opende Ketut de deur. Leo's bed was leeg. “Zuster!” riep Ketut. “Waar is Leo?”

“Leo is vanochtend overleden, Ketut”, zei de zuster.

Ketut keek me aan in de achteruitkijkspiegel.

“Kijk naar wie ik was en wie ik nu ben!”, hij maakte een trots armgebaar naar zichzelf, zijn auto en mij. “Allemaal dankzij Leo.

Leo was mijn god.”

Luie lammetjes, liggend...

Lente!!!

De pelikaan schudt de winter uit z'n verenp

De rabarber wil geen dag meer wachten en plooit zich terstond uit de grond

Nooit alleen
hoeft zij te zijn
sneeuwwit klokje
in zonneschijn

Het kruid fluit
de aarde uit...

Foto's: Janoh
o.a. bij Dierkepark
Wissel te Epe

Kiekeboe!

e
ak

D O O D

Dood
Doodgaan
Doodgewoon
Geboren worden en doodgaan
We doen het allemaal
En toch is het zo uniek
Geboren worden
De wereld staat stil
Alles is anders
Geboren worden, zo gewoon en toch zo bijzonder
Zo ook doodgaan
De wereld staat stil als een dierbaar mens je ontvalt
De wereld draait door maar voor jou wordt alles anders
Een mens verdwijnt
Je moet loslaten
En toch is de persoon in alles om je heen
Dood
Doodgaan
Ongewoon
Heel bijzonder

*Jenny Kamps is deskundige
op het gebied van wonen en werken
met mensen, waaronder zwerfjongeren*

De *Ouderwetse* Keuken

Als kind moest ik altijd mijn bord leegeten. Ik zag daardoor letterlijk als een berg tegen het avondeten op. Mijn hoofd stak namelijk maar net boven het tafelblad uit. Alle hoopjes voedsel op mijn bord leken dus op de Himalaya: niet overheen te komen. Dus miezemuisde ik me door het eten, onder voortdurende aansporingen met 'eet nou doohoor'. Want opstaan voordat iedereen klaar was mocht ook niet. Mijn ouders moesten mijn getreuzel dus tandenknarsend uitzitten.

Pas als puber kreeg ik belangstelling voor voedsel. Soms mocht ik zelf het avondeten klaarmaken, leuk. En als ik uit school kwam, bakte ik stapels overheerlijke wentelteefjes voor mezelf, met veel basterdsuiker en kaneel. 'n Bord leegeten bleek geen enkele moeite en binnen de kortste keren veranderde ik van een strijplank in een mollige jongedame. Oei.

Met mijn eigen kinderen zou ik het daarom natuurlijk helemaal anders gaan doen. Ik schepte zeer bescheiden hoeveelheden van alle soorten voedsel op hun bord. Volgens de meest recente opvoedboeken eten kleine kinderen namelijk precies de juiste hoeveelheid van het eten dat ze echt nodig hebben. Je hoeft dus alleen maar flink wat variatie aan te bieden en dan komt het vanzelf goed. Zowel qua voedingsstoffen als qua groei.

Na een paar jaar moest ik concluderen dat het experiment slechts gedeeltelijk was geslaagd. De sfeer aan tafel was meestal wel in orde, de kinders groeiden en hun gewicht bleef prima tussen de marges. Maar het begon me op te vallen dat dochter en zoon consequent hun groenten aan de kant schoven en alleen eiwitten en koolhydraten als aardappelen, rijst en pasta naar binnen werkten. Niet bepaald de schijf van vijf dus. Wat te doen? Ik doorliep het hele scala van uitleggen hoe lekker groenten zijn, zelf laten uitzoeken en meehelpen met koken tot flink aandringen, omkoping met toetjes en grover geschut. Helaas zonder resultaat. Toen besloot ik het roer drastisch om te gooien. Ik bakte een hele stapel pannenkoeken, zette die op tafel en zei dat ze pas een pannenkoek mochten als ze één broccoliroosje op hadden. Dochter was al snel om en toen ze haar tanden in een tweede pannenkoek zette, kon zoon haar gesmul niet meer aanzien en besloot ook zijn hapje groente weg te werken.

Sindsdien eten ze dus hun groenten verplicht als eerste. Ik heb me erbij neergelegd dat die paar happen soms het enige zijn dat zoon bij het avondeten naar binnen krijgt. Hij wordt er in ieder geval niet dik van. Dat kun je van onderstaand gerecht niet zeggen. Geniet, maar met mate!

Aardappelgratin

Nodig:

1 of 2 teentjes knoflook, 25 g boter, 1 kg vastkokende aardappels, 125 ml slagroom, 125 ml volle melk, zout, zwarte peper, nootmuskaat, 50 g geraspte kaas, ovenschaal (2 liter)

Bereiding:

Zet de oven op 175 °C. Vet een ovenschaal in. Schil de aardappels, was ze en snij ze in hele dunne plakjes. Roer de slagroom en melk door elkaar in een kom. Voeg peper, zout en nootmuskaat toe. Doe de aardappelplakjes erbij en schep voorzichtig om tot alle plakjes met room bedekt zijn. Schep daarna de plakjes in de ovenschaal en schenk het roommengsel erover uit. Bestrooi de aardappels met de kaas en verdeel wat klontjes boter erover. Laat de gratin in 40-50 minuten goudbruin en gaar worden in de oven.

Weetje:

Aardappelgratin ofwel gratin dauphinois is een gerecht uit de Dauphiné, een zelfstandige Franse provincie van vóór de Franse revolutie. Met uien, kalfsjus en kaas erbij heet het een gratin savoyard, ook naar een Franse landstreek.

De NOOIT

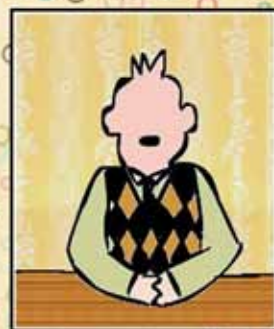
gestelde *vraag*

'Ik weet het antwoord op de vraag die nog nooit gesteld is', zei Jikke. 'Oh?', zei Subert en hij veegde de schuimkraag van z'n bovenlip. 'En wat is dat dan voor vraag?' Jikke zuchtte. 'Tja, als ik die vraag stel, dan kan ik niet meer zeggen dat ik het antwoord weet op de vraag die nog nooit gesteld is.' Hier moest Subert over nadenken. Hij snapte het interessante van de zaak niet echt. 'Tja', zei hij, en hij nam een teug van z'n pilsje. 'Maar dat is dus uniek? Dat is heel knap van jou, dat je het antwoord weet op de vraag die nog nooit gesteld is?' 'Jazeker', zei Jikke. 'Alle denkbare vragen zijn al gesteld. Behalve die ene.' 'Maar waarom is die vraag dan nog nooit gesteld?' wilde Subert het naadje van de kous weten. 'Omdat niemand de vraag kent', zei Jikke en hij liet een boer. 'Behalve ik dan.'

Subert z'n hersens kraakten van het piekeren. Jikke was een snoeverd, vond hij. Jikke zat altijd op te scheppen over de raarste zaken, die vaak helemaal niet controleerbaar waren. En als Subert Jikke op onlogica aansprak, dan kletste die zich er op een gladde manier uit. Zoals die keer dat Jikke vertelde dat hij in het donker, bij bewolkte lucht, op driehonderd meter afstand een mus uit de dakgoot kon schieten met z'n buks, zulke goede ogen had hij. 'Waarom zag ik je gisteravond dan met een lantaarn bij de boerderij lopen?' had Subert gevraagd. 'Zodat men MIJ kan zien', had Jikke geantwoord. En nu weer dit met die nooit gestelde vraag. Het ging Subert boven de pet. 'Nou, dat is mooi', zei hij dan ook, en nam nog een slok bier. 'Dat mag wel in de krant.' Daar was Jikke het helemaal mee eens. Hij schuwde de publiciteit niet. 'Zekers te weten. Het is alleen zo lastig dat iedereen de vraag wil weten. Ze worden er allemaal zo nieuwsgierig van.' Tja, dat kon dan wel vervelend zijn, vond Subert, maar hij had echter geen zin meer in dit gesprek. Het was hem allemaal veel te ingewikkeld. 'Wat is het antwoord dan?' vroeg hij in een poging om er een eind aan te brouwen. Het lukte. '38.245,79' zei Jikke trots. Hij zette z'n lege glas met een klap neer en wenkte Jonke de barman om twee nieuwe pilsjes te bestellen.

Puntenslijper

WANLIJNER

We leven in een tijdperk
dat de robot steeds meer
mens wordt en de mens
steeds meer robot

